Lakivaliokunta / Eduskunta

ASIANTUNTIJALAUSUNTO HALLITUKSEN KERTOMUKSEEN KIELILAINSÄÄDÄNNÖN SOVELMTAMISESTA

Kaksikielinen Pohjanmaan käräjäoikeus

Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomiopiirin väestönpohja on noin 250.000 henkilöä ja sen henkilöstövahvuus on vajaa 90 henkilöä. Käräjäoikeuden hallinnollinen kanslia on Vaasassa ja sen toinen kanslia on Kokkolassa. Käräjäoikeudessa on 22 vakituista tuomarin virkaa, sisältäen laamannin viran. Tällä hetkellä 21 käräjätuomarin virasta 15 sijoittuu Vaasaan ja 6 Kokkolaan. Käräjäoikeus käsittelee tavallisten riita-, rikos- ja hakemusasioiden lisäksi maaoikeusasioita, yrityssaneerauksia, ulosottovalituksia- sekä riidattomia velkomisasioita laajemmalta alueelta.

Pohjanmaan käräjäoikeus on jakaantunut kahteen lainkäyttöosastoon, jotka ovat erikoistuneet joko siviili- tai rikosasioiden käsittelyyn. Pohjanmaan käräjäoikeudessa ei ole lainkaan niin sanottuja sekatuomareita, jotka käsittelisivät kaikkia asiaryhmiä.

Pohjanmaan käräjäoikeuden erityispiirteenä on näin ollen kaksi kansliaa, kaksi erikoistunutta osastoa ja kaksi kieltä. Ruotsinkieliset palvelut on turvattava huolimatta mainituista erityispiirteistä.

Käräjäoikeuden enemmistökielenä on 1.1.2019 lukien ollut suomi, joten käräjätuomarin virkaan edellytetään hakijalta erinomaisia kirjallisia ja suullisia

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telefax	Sähköposti
PL 251 65101 VAASA	Korsholmanpuistikko 43 65100 VAASA	029 56 49100	029 56 49101	pohjanmaa.ko@oikeus.fi

suomen kielen taitoja sekä tyydyttäviä ruotsin kielen vastaavia taitoja. Vastaavasti ns. kielivirkoihin edellytetään erinomaisia ruotsin kielen taitoja ja tyydyttäviä suomen kielen vastaavia taitoja.

Pohjanmaan käräjäoikeudessa kaksikielisyys on enemmän kuin muodollisuus. Vakituisen tuomarikunnan 22 tuomarista on vähintään 8 oltava ruotsinkielistä, eli kielivirkoja. Kyseinen määrä on ehdoton minimi. Mainittakoon, että tällä hetkellä ruotsin/kaksikielisiä kielisiä tuomareita on 10. Viidestä Pohjanmaan käräjäoikeuden tuomioistuinharjoittelua suorittavasta käräjänotaarista kolmella on käräjänotaarin kielivirka.

Kansliahenkilökunnan osalta ei ole erityistä kielitaitovaatimusta ole, mutta otamme tämän huomioon rekrytoinnissa mahdollisuuksien mukaan.

Rekrytointiin liittyvien hakuilmoituksien mukaan kunkin haettavan tehtävän menestyksellistä hoitamista edesauttaa hakijan hyvä ruotsin kielen käytännön hallinta. Pohjanmaan käräjäoikeus siis asettaa mainitun lisäedellytyksen suomenkielisiin virkahakuihin. Pohjanmaan käräjäoikeudessa on paljon asioita, joissa vaaditaan käytännössä kykyä ottaa vastaan kirjallista ja henkilötodistelua kummallakin kansalliskielellä. Tämä puoltaa vahvasti ruotsin kielen käytännön taitojen huomioimista virantäytössä, muodollisen vähimmäisvaatimuksen lisäksi. Tämä näkökulma otetaan huomioon käräjäoikeuden nimityslausunnoissa ja -muistioissa virantäyttöjen yhteydessä.

Erityisesti ruotsinkielisen kansliahenkilökunnan rekrytointi on ollut haastavaa. Tämä ei kuitenkaan johdu 1.1.2019 rakenneuudistuksesta, vaan rekrytointivaikeus johtuu erityisesti työn vaativuuden, työmäärän sekä palkan epäsuhteesta. Henkilöstövaikutuksia ei ollut uudistuksen myötä ja sama ruotsinkielinen henkilökunta pysyi palveluksessa, vaikka tuomioistuimen työkieli muuttui.

Tuomarikunnan osalta todettakoon, että tilanne on ollut kohtalainen muutamaa ajanjaksoa lukuun ottamatta.

Kaksikielisten tuomioistuimien ruotsinkielisten palveluiden kehittämishankkeen tilanne

Hallituksen kertomuksessa mainitaan ensimmäinen verkostotapaaminen ruotsinkielisten palveluiden kehittämiseksi maaliskuussa 2025. Hanke on tämän

jälkeen edennyt siten, että kaksikielisten tuomioistuimien ruotsinkielisten palveluiden kehittämistä koskeva verkosto päätettiin perustaa kaksikielisten tuomioistuimien päälliköiden kokouksessa 5.9.2025.

Kaksikielisiä tuomioistuimia on yhteensä 17, ja niihin kuuluvat käräjäoikeuksista Itä-Uudenmaan, Länsi-Uudenmaan, Helsingin, Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen käräjäoikeus sekä hovioikeuksista Helsingin, Turun ja Vaasan hovioikeus. Lisäksi mukana on erityistuomioistuimia (Markkinaoikeus ja Vakuutusoikeus) ja molemmat korkeimmat oikeudet, eli Korkein oikeus ja Korkein hallinto-oikeus sekä Turun, Vaasan, Helsingin ja Itä-Suomen hallinto-oikeudet.

5.9.2025 pidetyssä kaksikielisten tuomioistuimien päälliköiden kokouksessa todettiin ja päätettiin muun ohella, että

- verkosto on tarpeellinen ruotsinkielisten palveluiden kehittämisen kannalta
- verkoston toimintaa ohjaamaan perustettiin ohjausryhmä, jonka puheenjohtajaksi valittiin laamanni Pasi Kettula Pohjanmaan käräjäoikeudesta
- varsinaisen verkoston puheenjohtajaksi valittiin käräjätuomari Anette Enbacka Pohjanmaan käräjäoikeudesta sekä sihteeriksi hovioikeudenneuvos Anna-Kaisa Byman.

Kaksikieliset tuomioistuimet ovat ilmoittaneet jäsenensä ohjausryhmän puheenjohtajalle, ja ohjausryhmä on antanut joulukuussa 2025 suuntaviivat verkoston toiminnalle. Ahvenanmaan käräjäoikeus otettiin mukaan toimintaan.

Ohjausryhmän puheenjohtaja on kokoustanut verkoston puheenjohtajan ja sihteerin kanssa helmikuussa 2026, ja verkoston toiminta on alkanut suunnittelutyöllä tämän jälkeen. Tavoitteena on, että verkosto kokoontuu ensimmäisen kerran kesäkuussa 2026, mitä ennen ohjausryhmä on hyväksynyt verkoston toimintasuunnitelman. Verkoston toiminta siis käynnistyy vuoden 2026 aikana. Tavoitteena on nimensä mukaisesti ruotsinkielisten palveluiden kehittäminen mm. hyviä käytänteitä jakamalla, palvelumuotoilua suunnittelemalla sekä keräämällä ruotsinkielisiä asiakirjapohjia.

Kielellisten oikeuksien toteutuminen Pohjanmaan käräjäoikeuden alueella

Kuten edellä totesin, ruotsinkielisen kansliahenkilökunnan rekrytointi on lähes poikkeuksetta haastavaa, koska kansliahenkilökunnan palkkataso ei ole kilpailukykyinen. Työmäärä ja työn vaativuus eivät kohtaa palkkatason kanssa.

Pohjanmaan käräjäoikeuden alue on vahvasti kaksikielistä, ja ruotsinkielisten osuus on n. 40 prosenttia tuomiopiirin väestöstä (tilastokeskus v. 2021). Käräjäoikeudessa on kahdeksan niin kutsuttua kielivirkaa. Haasteita toimintaympäristössä tuovat erityisesti niin sanotut sekakieliset asiat, joissa toinen asianosaisista tai esimerkiksi kuultava tai todistaja on joko suomen tai ruotsinkielinen. Lisäksi asianosaiset käyttävät oikeuttaan toimittaa kirjelmänsä omalla kielellään, jolloin tuomarin tehtäväksi jää kääntää kirjelmien sisältö yhteenvetoihin ja lopuksi tuomioon, koska tuomio voidaan antaa vain jommallakummalla kotimaisella kielellä. Tuomarit ja muu henkilökunta ei pelkästään joudu kääntämään kotimaisten kielten välillä, vaan myös käytännön tilanteessa joutuivat usein toimimaan tulkkeina, esim. istunnossa, joissa ei ole tilattua tulkkia paikalla, kuten esimerkiksi kuulemisissa istunnossa. Sanotunlainen tarve saattaa ilmaantua usein täysin yllättäen.

Niin sanotuissa monikielellisissä jutuissa on vaikea saada ruotsi-joku muu vieraskieli tulkkia, koska kilpailutetut tulkit ovat aina suomi-vieraskieli tulkkeja. Siksi jutussa saattaa olla suomi-muun kielen tulkin lisäksi vielä toinen tulkki, joka tulkkaa varsinaisen tulkin sanomaa ruotsin kielelle. Käräjäoikeus joutuu näin ollen tilaamaan tulkkeja myös ruotsista, koska suomessa ei ole tarpeeksi ruotsi – vieraskieli -tulkkeja. Tämä aiheuttaa lisätyötä tuomioistuimen henkilökunnalle ja istunnot kestävät pidempään sekä aiheuttavat huomattavia lisäkustannuksia. Pohjanmaalla useat maahanmuuttajat oppivat maahan muuttaessaan vain ruotsin kieltä.

Hallituksen kertomuksessa todettiin tuomarin ruotsinkielisen tekstin tarkistuttamisesta, mikä Pohjanmaan käräjäoikeudessa myös pitää paikkansa (ruotsinkielinen sihteeri tai tuomari tarkistaa). Eteen tulee myös tilanteita, joissa ruotsinkielisten tuomareiden suomenkielistä tekstiä tarkistetaan ja muokataan.

Tuomioistuimien työmäärää arvioineen ns. Mittarityöryhmän mietinnön yhdessä

liitteessä (lausunto) näille sekakielisille asioille oli arvioitu 1,5 painokerroin. Pohjanmaan käräjäoikeuden tekemien laskelmien mukaan (pois lukien Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuksien tuomiopiireihin kuuluvat summaariset velkomusasiat) siviiliasioissa on 20 prosentin osuus sekakielisiä juttuja ja rikosasioissa vastaava osuus on yli 15 prosenttia. Kyseisen painokertoimen virallistaminen edesauttaisi kaksikielisten tuomioistuinten resurssitarpeen arviointia totuudenmukaisesti. Tällä hetkellä resursseja arvioitaessa ei ole käytössä mittaria, jonka perusteella erityistä resurssitarvetta voitaisiin arvioida.

Pohjanmaan käräjäoikeudessa on aloitettu jatkuva ruotsin kielen koulutus 2025 alusta lukien, ja tavoitteena on, että myös suomenkieliset työparit saisivat käsiteltyä ja ratkaistua sekä soviteltua sekakielisiä juttuja. Tämä koulutus on jatkuvaa.

Hallituksen kertomuksen maininta siitä, että kysymys ruotsin kielen käytön edistämisestä ei rajaudu vain tuomioistuimiin, pitää paikkansa.

Totean myös, että kahdella kielellä työskentelystä aiheutuvaa lisätyömäärää ei huomioida riittävästi palkkauksessa ja resurssienjaossa. Sekakielisten asioiden hoitaminen on haastavaa ja aikaa vievää. Kielilisän osalta olisi syytä tehdä tuntuva tasokorotus.

Pohjanmaan käräjäoikeudessa ei ole ruotsinkielistä osastoa tai yksikköä, vaan tavoitteena on, että ruotsinkielinen henkilökunta on jakaantunut tasaisesti Vaasan ja Kokkolan kanslioiden välillä molempien osastojen välillä.

Laamanni Pasi Kettula

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Pasi Kettula
Laamanni
Pohjanmaan käräjäoikeus
pasi.kettula@oikeus.fi